

ISSN (PRINT) 2959-5649
ISSN (ONLINE) 2959-5657

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological Sciences»
№3 (97), 2026

Алматы, 2026

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ХАБАРШЫ
«Филология ғылымдары» сериясы
№3 (97), 2026 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2000 ж. бастап шығады.

Бас редактор:
PhD, зерттеу қызметі және инновация
жөніндегі проректоры Сұлтан Е.

Бас редактордың орынбасары:
филол.ғ.д., проф. Абишева С.Д.

Ғылыми редактор:
филол.ғ.д., проф. Есенова К.У.

Редакциялық алқа:
филол.ғ.к., қауымд. проф. Сатмирова Д.А.
филол.ғ.к., қауымд. проф. Жиренов С.А.
филол.ғ.д., проф. Османова З.Ж.
ал-Фараби ат. ҚазҰУ филол.ғ.к., қауымд.
проф. Джолдасбекова Б.У.
пед.ғ.д., проф., ал-Фараби ат. ҚазҰУ
Салханова Ж.Х.
филол.ғ.д., проф., ҚазҰҚызПУ
Книнова Ж.К.
PhD, қауымд. проф. м.а., Т.Жүргенов ат.
Қазақ ұлттық өнер академиясы
Жалалова А.М.
PhD, қауымд. проф., Ө. Жәнібеков ат.
Оңтүстік Қазақстан педагогикалық
университеті Нуриман Б.Т.
филол.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы
университеті Бахтикереева У.М. (Ресей)
филол.ғ.д., доцент, Таулы Алтай мемлекеттік
университеті Алексеев П.В. (Ресей)
филол.ғ.д., проф., Варминь-Мазур
университеті Киклевич А.К. (Польша)
PhD, проф., Джордж Вашингтон
университеті Роллберг П. (АҚШ)
PhD, проф., Орталық Ланкашир
университеті Табачникова О.М.
(Ұлыбритания)

Жауапты хатшы:
PhD, қауымд. проф. м.а. Серикова С.К.

Техникалық хатшы:
PhD, қауымд. проф. Сабирова Д.А.

© Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2026

Қазақстан Республикасының
Мәдениет және ақпарат министрлігінде
2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген
№10109-Ж

Басуға 30.09.2026 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 17.8 е.б.т.
Тапсырыс 13.

050010, Алматы қаласы,
Достық даңғылы, 13,
Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ CONTENT

ТІЛ БІЛІМІ ЛИНГВИСТИКА LINGUISTICS

- Байшукурова Г.Ж., Құлажан Р.А., Иргебаева А.Б.**
Лингвокультурологический потенциал топонима
«Астана» в рекламном дискурсе..... 5
- Байшукурова Г.Ж., Құлажан Р.А., Иргебаева А.Б.**
Жарнама дискурсіндегі «Астана» топонимінің
лингвомәдени әлеуеті
Baishukurova G.Zh., Kulazhan R.A., Irgebayeva A.B.
The linguacultural potential of the toponym “Astana” in
kazakhstan’s advertising discourse
- Ермекбаева Г.С.** Рубленный синтаксис в прозе М.
Веллера: лингвистический и методический анализ..... 16
- Ермекбаева Г.С.** М. Веллер прозасындағы кесілген
синтаксис: лингвистикалық және әдістемелік талдау
Yermekbayeva G.S. Fragmented syntax in M. Veller’s
prose: linguistic and methodological analysis
- Есенова Қ.Ө.** Абай шығармаларындағы «жүрек» концеп-
тісінің тілдік өрнегі мен адамтанымдық мәні..... 24
- Есенова К.У.** Языковое выражение и человековедческий
смысл концепта «сердце» в произведениях Абая
Yessenova K.U. Linguistic expression and anthropological
meaning of the concept “heart” in Abai’s works
- Омарова Г.Е.** Совместное речемышление человека и
генеративного искусственного интеллекта: психолинг-
вистический аспект..... 33
- Омарова Г.Е.** Адамдар мен генеративті жасанды
интеллектінің бірлескен сөйлеу және ойлау қызметі:
психолингвистикалық тұрғыдан қарастыру
Omarova G.E. Joint Speech-And-Thought Activity Of
Humans And Generative AI: A Psycholinguistic Perspective

ӘДЕБИЕТТАНУ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ LITERARY STUDIES

- Абишева С.Д.** Попытка интерпретации «Слов
назидания» Абая 41
- Абишева С.Д.** Абайдың «Қара сөздерін» түсіндіру
әрекеті
Abisheva S.D. An Attempt to Interpret Abai’s “The Book of
Words”
- Адибаева Ш.Т., Абуова Б.П., Джалмухамбетова Л.Т.**
«Крылатый левун» Руслана Марсовича: возвращение
неизученного литературного наследия..... 51

«Ұлағат» баспасы
Казахский национальный
педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК
Серия «Филологические науки»
№3 (97), 2026 г.

Периодичность – 4 номера в год.
Выходит с 2000 года.

Главный редактор
PhD, проректор по исследованиям и
инновациям Сұлтан Е.

Зам. гл. редактора
д.филол.н., проф. Абишева С.Д.

Научный редактор
д.филол.н., проф. Есенова К.У.

Редакционная коллегия:
к.филол.н., ассоц. проф. Сатмирова Д.А.
к.филол.н., ассоц. проф. Жиренов С.А.
к.филол.н., ассоц. проф. Османова З.Ж.
д.филол.н., проф.
КазНУ им. аль-Фараби Джолдасбекова Б.У.
д.пед.н., проф. КазНУ им. аль-Фараби
Салханова Ж.Х.
д.филол.н., проф. КазНацЖенПУ
Кыинова Ж.К.
PhD, и.о. ассоц. проф. КазНАИ им.
Т.Жургенова Жалалова А.М.
PhD, доцент, Южно-Казахстанский
педагогический университет им. У.
Жанибекова Нуриман Б.Т.
д.филол.н., проф., РУДН Бахтикереева У.М.
(Россия)
д.филол.н., доцент, Горно-Алтайский
государственный университет
Алексеев П.В. (Россия)
д.филол.н., проф., Варминьско-Мазурский
университет Киклевич А.К. (Польша)
PhD, проф., Университет Джорджа
Вашингтона Роллберг П. (США)
PhD, проф., Университет Центрального
Ланкашира Табачникова О.М.
(Великобритания)

Ответственный секретарь:
PhD, и.о. ассоц. проф. Серикова С.К.
Технический секретарь:
PhD, ассоц. проф. Сабирова Д.А.

© Казахский национальный педагогический
университет им. Абая, 2026

Зарегистрировано
в Министерстве культуры и информации РК
8 мая 2009 г. №10109-Ж

Подписано в печать 30.09.2026 г.
Формат 60x84 1/8. Объем 17.8 уч-изд.л.
Заказ 13.

050010, г. Алматы,
пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат» Казахского
национального педагогического университета
им. Абая

Адибаева Ш.Т., Абуова Б.П., Джалмухамбетова Л.Т.
Руслан Марсовичтың «Қанатты арыстаны»: зерттелмеген
әдеби мұраны қайта жаңғырту
Adibaeva Sh.T., Abuova B.P., Dzhal mukhambetova L.T.
Ruslan Marsovich's "The Winged Lion": rediscovering an
unexplored literary heritage

Alekseev P.V., Sharypova V.S. Mediators of encounter:
language, guides, and access to the other in John
Sheepshanks' *My life in Mongolia and Siberia* (1903)..... 63

Алексеев П.В., Шарыпова В.С. Джон Шипшенкстің
«My life in Mongolia and Siberia» (1903) еңбегіндегі
кездесу делдалдары: тіл, жетекшілер және «басқаға» қол
жеткізу

Алексеев П.В., Шарыпова В.С. Посредники встречи:
язык, провожатые и доступ к «чужому» в травелог
Джона Шипшенкса «My life in Mongolia and Siberia»
(1903)

Бердиева Ш.Н. Хроникальная модель документального
повествования в русской и узбекской прозе начала ХХ
века..... 72

Бердиева Ш.Н. ХХІ ғасырдың басындағы орыс және
өзбек прозасындағы деректі әңгіменің хроникалық
моделі

Berdiyeva Sh.N. The Chronicle Model of Documentary
Narration in Russian And Uzbek Prose of the Early ХХІ
Century

Каскабасова Х.С., Поляк Д.М. От мифа к сказке:
мифологическое мировоззрение в генезисе сказочных
образов..... 78

Каскабасова Х.С., Поляк Д.М. Мифтан ертегіге дейін:
ертегілік образдардың жаратылысындағы мифологиялық
дүниекезқарас

Kaskabasova Kh.S., Polyak D.M. From myth to fairy tale:
the mythological worldview in the genesis of fairy-tale
images

Ломова Е.А., Бекен Г., Арзиева Е.Р. Творчество Ф.
Достоевского в пространстве итальянского мира и среди-
земноморской культурной и литературной традиции..... 85

Ломова Е.А., Бекен Г., Арзиева Е.Р. Ф.Достоевскийдің
шығармашылығы итальян әлемі мен Жерорта теңізі
аймағының мәдени және әдеби дәстүрі аясында

Lomova E.A., Beken G., Arzieva E.R. The work of F.
Dostoevsky within the Italian world and the Mediterranean
cultural and literary tradition

Мустояпова А. Энкиду как образ другого: деколониаль-
ный взгляд Мурата Ауэзова..... 101

Мустояпова А. «Өзге» образы ретіндегі энкиду:
Мұрат Әуезовтің деколониальдық көзқарасы

Mustoyapova A. Enkidu as the image of the other: Murat
Auevov's decolonial perspective

**Abai Kazakh National
Pedagogical University**

BULLETIN
Series "Philological Sciences"
No 3 (97), 2026.

Periodicity – 4 issues per year.
Published since 2000.

Editor-in-chief
PhD, Vice-Rector for Research and Innovation
Sultan E.

Deputy editor-in-chief
Doctor of Phil. Sciences, Prof. **Abisheva S.**
Scientific editor
Doctor of Phil. Sciences, Prof. **Essenova K.**

Editorial Board
Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.
Satemirova D.
Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.
Zhirenov S.
Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.
Osmanova Z.
*Dr of Phil. Sciences, Prof., Al-Farabi Kazakh
National University* **Dzholdasbekova B.**
*Doctor of Ped. Sciences, Prof., Al-Farabi Kazakh
National University* **Salkhanova Zh.**
*Doctor of Phil. Sciences, Prof.,
Kazakh National Women's Teacher Training
University* **Kiynova Zh.**
*PhD, Assoc. Prof., T. Zhurgenov Kazakh
National Academy of Arts* **Zhalalova A.**
*PhD, Assoc. Prof., U. Zhanibekov South
Kazakhstan Pedagogical University*
Nuriman B.T.
Doctor of Phil. Sciences, Prof., RUDN
Bakhtikireva U. (Russia)
*Doctor of Phil. Sciences, Assoc. Prof., Gorno-
Altaysk State University* **Alekseyev P.** (Russia)
*Doctor of Phil. Sciences, Prof., University of
Warmia and Mazury* **Kiklewicz A.** (Poland)
*PhD, Prof., George Washington
University* **Rollberg P.** (USA)
PhD, Prof., University of Central Lancashire
Tabachnikova O. (The United Kingdom)

Executive Secretary
PhD, Assoc. prof. **Serikova S.**
Technical Secretary
PhD, Assoc. prof. **Sabirova D.**

©Abai Kazakh National Pedagogical
University, 2026

Registered in the Ministry of Culture and
Information of the Republic of Kazakhstan
8 May 2009 No10109-Zh/Ж

Signed in print 30.09.2026.
Format 60x84 1/8. Volume 17.8
teaching and publishing lists. Order 13.

050010, Almaty, Dostyk Avenue 13,
Abai KazNPU

Publishing House "Ulagat" of the Abai Kazakh
National Pedagogical University

ПЕДАГОГИКА МЕН ӘДІСТЕМЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ И МЕТОДИКИ PROBLEMS OF PEDAGOGY AND METHODOLOGY

Abdikerimova G.S., Baghymbayeva F.T. The rhetorical
and linguocultural foundations of teaching rhetorical
argumentation in russian language classes at the university..... 112

Әбдікерімова Г.С., Бағымбаева Ф.Т. Жоғары оқу
орнында орыс тілі сабақтарында риторикалық аргумента-
цияны оқытудың риторикалық және лингвомәдени
негіздері

Абдикеримова Г.С., Бағымбаева Ф.Т. Риторические и
лингвокультурные основы преподавания риторической
аргументации на занятиях по русскому языку в вузе

Саидкулов С.Б. Сравнительно-типологическое изучение
документализма в русской и узбекской прозе в вузовском
курсе литературы..... 120

Саидкулов С.Б. Орыс және өзбек прозасындағы
деректілікті жоғары оқу орнының әдебиет курсына
салыстырмалы-типологиялық тұрғыдан зерттеу

Saidkulov S.B. A comparative-typological study of
documentalism in Russian and Uzbek prose in the university
literature course

АУДАРМАТАНУ ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ TRANSLATION STUDIES

Aitleuova A.B., Amanov A.Sh. Kazakh cultural concepts in
the children's fairy tale "Oyu khan and zhoyu khan": a
linguocultural and translation analysis..... 128

Айтлеуова А.Б., Аманов А.Ш. «Ою хан мен жою хан»
ертегісіндегі қазақ мәдени концептілері: лингвомәдени
және аудармалық талдау

Айтлеуова А.Б., Аманов А.Ш. Казахские культурные
концепты в детской сказке «ою хан и жою хан»:
лингвокультурный и переводческий анализ

Біздің авторлар..... 137
Наши авторы..... 139
Our authors..... 141

Есенова Қ.Ө.

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Алматы, Қазақстан

e-mail: kalbike.yesenova@bk.ru

АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ «ЖҮРЕК» КОНЦЕПТІСІНІҢ ТІЛДІК ӨРНЕГІ МЕН АДАМТАНЫМДЫҚ МӘНІ

Аңдатпа

Мақалада Абай шығармаларындағы «жүрек» концептісінің мағыналық өрісі сөздің тіркесімділігі, өлеңнің көркемдік тұтастығы және қарасөздегі ой сабақтастығы негізінде қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – «жүрек» атауының адамның ішкі күйін білдіруден адамдық қасиетті бағалауға ұласуын тілдік деректермен түсіндіру. Талдауға ақынның академиялық жинағындағы он сегіз өлең мен бес қарасөз іріктелді. Зерттеу контекстік-семантикалық, лингвопоэтикалық және салыстырмалы талдау тәсілдеріне сүйенеді. Жүрекке қатысты эпитеттер мен метафоралар өздері қатысқан шумақтың, сөйлемнің және тұтас шығарманың мазмұнымен бірлікте сараланды. Жылы, ыстық, ауру, ызалы тәрізді анықтауыштардың мәні сөздіктегі мағынасымен шектелмей, мәтіндегі себеп, шарт, қарсы қою және қаратпа құрылымдары арқылы нақтыланатыны көрсетілді. «Жүрек» концептісінің функционалды-семантикалық өрісінде сезіну, ұғу, адамдық қасиетті бағалау және сөзбен ықпал ету қызметтері өзара сабақтасатыны анықталды. Өлеңдер мен қарасөздерді салыстыру жүректің адамгершілік беделі оның сезімталдығына ғана емес, әділетке қатысына, ақылмен байланысына және әрекетке көшуіне тәуелді екенін танытады. Ұсынылған пайым Абай тілінің поэтикалық сөздігін толықтыруға және көркем мәтінді тілдік дерекке сүйеніп түсіндіруге негіз бола алады.

Түйін сөздер: Абай тілі, «жүрек» концептісі, мағыналық өріс, лингвопоэтика, мәнмәтін, көркем бейне, адамтаным

Есенова К.У.

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

Алматы, Казахстан

e-mail: kalbike.yesenova@bk.ru

ЯЗЫКОВОЕ ВЫРАЖЕНИЕ И ЧЕЛОВЕКОВЕДЧЕСКИЙ СМЫСЛ КОНЦЕПТА «СЕРДЦЕ» В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АБАЯ

Аннотация

В статье семантическое поле концепта сердца в произведениях Абая рассматривается во взаимосвязи сочетаемости слова, художественной целостности стихотворения и развертывания мысли в прозе. Цель исследования – объяснить на языковом материале переход от обозначения внутреннего состояния человека к оценке его нравственных качеств. Для анализа отобраны восемнадцать стихотворений и пять «Слов назидания» из академического собрания сочинений поэта. Используются контекстуально-семантический, лингвопоэтический и сопоставительный методы. Эпитеты и метафоры сердца исследуются в связи со строфой, предложением и произведением в целом. Показано, что значения определений, передающих тепло, жар, боль и гнев, уточняются причинными, условными, противопоставительными конструкциями и обращениями. В функционально-семантическом поле сердца взаимодействуют переживание, понимание, нравственная оценка и словесное воздействие. Сопоставление поэзии и прозы позволяет

установить, что нравственная значимость сердца зависит от его отношения к справедливости, связи с разумом и воплощения чувства в поступке. Предложенное прочтение может применяться при составлении поэтического словаря Абая и интерпретации художественного текста с опорой на языковые данные.

Ключевые слова: язык Абая, концепт «сердце», семантическое поле, лингвопоэтика, контекст, художественный образ, понимание человека

Yessenova K.U.

Abai Kazakh National Pedagogical University

Almaty, Kazakhstan

e-mail: kalbike.yessenova@bk.ru

LINGUISTIC EXPRESSION AND ANTHROPOLOGICAL MEANING OF THE CONCEPT “HEART” IN ABAI’S WORKS

Abstract

This article examines the semantic field of the heart concept in Abai’s works through word combinations, the artistic unity of a poem, and the development of an argument in prose. Its aim is to explain how expressions of a person’s inner state acquire meanings associated with the evaluation of moral character. The material consists of eighteen poems and five Words of Edification selected from an academic edition of Abai’s collected works. The study combines contextual semantic analysis, linguistic poetics, and comparison across genres. Epithets and metaphors are interpreted within the stanza, sentence, and work in which they occur. Meanings associated with warmth, heat, pain, and anger are shown to depend on causal and conditional relations, contrasts, and forms of address. The functional-semantic field of the heart brings together feeling, understanding, ethical evaluation, and the effects of language. A comparison of poetry and prose shows that the heart’s moral authority depends on its relationship with justice and reason and on the translation of feeling into action. The findings can inform a poetic dictionary of Abai’s language and interpretations grounded in the linguistic organization of literary texts.

Keywords: Abai’s language, heart concept, semantic field, linguistic poetics, context, literary imagery, understanding of the human being

Кіріспе. Абайдың адам жайындағы сөзін оның жүрек жайындағы сөзінен бөліп қарау қиын. Ақын жүректі бірде жылытады, бірде мұздатады, бірде жаралайды, бірде оятады, енді бірде оған тіл бітіріп, адамның өзіне төрелік айтқызады. Әр қолданыстың ар жағында адамның сезінуі, ойлануы, өзіне және өзгеге қатынасы бар. Сондықтан «жүрек» сөзінің Абай тіліндегі орнын анықтау сол сөздің қанша рет жұмсалғанын немесе қандай эпитетпен келгенін білумен аяқталмайды. Мәселе – ақынның осы атау арқылы адам болмысының қандай қырын танытқанында.

А. Байтұрсынұлы *Қазақтың бас ақыны* мақаласында Абай сөзінің мағыналық тереңдігін оқушының түсіну қабілетімен байланыстырады: *Оқушы сөзді сынаса, сөз оқушыларды да сынайды* [1, 5–6]. Өлеңнен алынған жолды таныс ұғымның дайын мысалына айналдырсақ, сол жолдың шығармадағы міндетін көмескілендіруіміз мүмкін. Жүректі тек мейірімнің белгісі деп түсіну ызалы жүректің, қасқыр жүректің, тулап-қайнаған жүректің мәнін ашпайды. Ал олардың бәрін өзара байланыссыз ауыспалы мағынаға жатқызу ақынның адам туралы тұтас ойын ұғынуға кедергі келтіреді.

Зерттеудің өзектілігі осы аралықтан туындайды. Яғни жүрекке қатысты тілдік қолданыстардың молдығы белгілі болғанымен, сол қолданыстардың мәні өлеңнің ой қозғалысында қалай өзгеретіні, қарасөздегі пайыммен қалай сабақтасатыны арнайы түсіндіруді қажет етеді. Мұның бүгінгі көркем мәтінтану үшін маңызы бар. Концептіні танытатын сөздерді жинау олардың мәтіндегі бағасын анықтаумен бірдей емес. Бір сөздің бойындағы сезімдік, танымдық және

адамгершілік мазмұнды ажырату үшін тіркесті сөйлеммен, сөйлемді шығармамен байланыстыра оқу қажет.

Осы мақалада «жүрек» концептісінің функционалды-семантикалық өрісін тілдік және әдеби талдаудың бірлігінде ашу көзделеді. Негізгі сауал мынаған саяды: «жүрек» адамның ішкі күйін білдіретін атаудан оның адамдық қасиетін өлшейтін ұғымға қалай айналады? Жауапты ақынның өз сөзінен іздейміз. Зерттеу жаңалығы жеке мағыналардың арақатынасын анықтайтын мәтіндік тетіктерді – себепті, шартты, қарсы қоюды, қаратпа мен қайталауды – «жүрек» бейнесінің көркемдік қызметімен сабақтастыра қарастыруда.

«Жүрек» сөзінің көркемдік табиғатын түсіндірудің алғашқы тірегі – ұлттық филологиядағы сөз бен ойдың байланысы туралы тұжырымдар. А. Байтұрсынұлы *Әдебиет танытқыш*та ақылдың аңдауын, қиялдың меңзеуін, көңілдің түюін тіл арқылы жеткізудің өзгешелігін ашады [1, 26–27]. Әсіресе дерексізді деректі нәрседей, жансызды жанды нәрседей бейнелеу жөніндегі пайымы жүректің неге сөйлейтінін, жараланатынын, кірлейтінін түсіндіруге негіз болады [1, 41–42].

Осы байланысты Абай тілінің нақты деректерімен тереңдеткен Р. Сыздық жүрекпен тіркескен эпитеттердің мағыналық үйлесуін, қалыпты тіркес пен авторлық қолданыстың арақатынасын көрсетеді. Ғалымның жүректі адамның ішкі дүниесінің, одан әрі адамның өзінің символы ретінде қарастыруы талдауды сөздің жеке мағынасынан тұтас тұлғаның бейнесіне қарай бастайды [2, 29–32, 95]. Мұндай бағыт лексикалық талдауды әдеби талдаумен жалғастырады: сөздің мағынасы анықталады, бірақ оның өлеңдегі бейнелеу міндеті де ескеріледі.

«Жүрек» бейнесінің адамтанымдық мазмұнын З. Ахметов ақыл, сезім, қайраттың бірлігімен байланыстырады. Оның пайымында Абайдың әр шығармада осы қабілеттердің әр қырын алға шығаруы бір-біріне қайшы пікір айту болып саналмайды [3, 80–82]. М. Мырзахметұлының толық адам туралы зерттеуі жүректің әділет, рақым және адамшылықпен байланысын жүйелейді [4, 234–236]. А. Қартаева мен Д. Ысқақұлының кейінгі еңбегінде осы бағыт ақынның адамдық кемелдену жөніндегі ойларымен сабақтастырылады [5].

Мәселенің тікелей лексика-грамматикалық жағы Қ. Сарекенова мен А. Мелістің мақаласында қарастырылған. Авторлар «жүрек» сөзінің тіркесімділігін септік тұлғалары бойынша жүйелеп, мағыналық ерекшеліктерін ашады, атау септігіндегі сөздің егістікпен байланысы бұл еңбекте толық қамтылмағанын да ескертеді [6, 111–117]. Ендігі талдау сол тіркестерді өлеңнің басталуы, ойдың бұрылуы, түйінімен байланыстыруға, поэзиядағы бейненің қарасөзде қандай пайымға айналатынын анықтауға бағытталады.

Бұл еңбектерді бір арнада оқығанда шешімін нақтылауды қажет ететін мәселе де көрінеді. Жүректің адамдық ізгілікпен байланысы жеткілікті дәлелденген, бірақ одан жүрекке қатысты әр қолданыс міндетті түрде жағымды бағаланады деген қорытынды шықпайды. Қ. Сарекенова мен А. Меліс жүректің адамның мінезі мен өмірін реттеудегі маңызын алға шығарады [6, 117]. Ал ақынның тулаған жүрегі мен жүрек ісіне жатқызылған қастық осы пайымды мәнмәтін арқылы жіктеуді қажет етеді. Бұл толық адам тұжырымына апаратын жолдағы сезім, мінез және әрекет айырмасын ашу.

Осы тұрғыда профессор Н. Уәлидің сөз сапасын сөйлеуші мен тыңдаушының арақатынасында, мәтіндегі ойды, сезімді, эстетикалық және этикалық мәнділіктерді адресаттың қалай ұғатынын зерттеудің қажеттігін көрсетеді [7, 6–7, 36].

Әдістер мен материалдар. Мақаланың негізгі дереккөзі – Абай шығармаларының 2025 жылғы академиялық толық жинағының бірінші және екінші томдары [8; 9]. Зерттеуге ақынның он сегіз өлеңі, Он төртінші, Он жетінші, Отыз сегізінші, Қырық үшінші, Қырық бесінші қарасөздер алынды. Мақала контекстік-семантикалық талдауды лингвопоэтикалық талдаумен ұштастырады.

Нәтижелер және талқылау

Жылы жүрек пен *ыстық жүрек* сырттай бір мағынаны күшейте беретін тіркестер тәрізді көрінеді. Алайда Абай оларды бірдей жағдайда жұмсамайды. *Малға достың мұңы жоқ малдан*

басқа өлеңінде малға табыну, өзгені пайдаға жарату, адамды дәулетіне қарап бағалау сыналады. Өлеңнің соңында айтылған адам қасиеті осы мінездердің қарсысына қойылған:

*Осыны оқып, ойлай бер, болсаң зерек,
Еңбекті сат, ар сатып неге керек?
Үш-ақ нәрсе адамның қасиеті –
Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек.* [8, 213]

Соңғы тармақты жеке алғанда қайрат, ақыл, жүректің жарасымы көрінеді. Ал алдындағы арды сату туралы сұрақ оның қоғамдық мәнін ашады. *Жылы жүрек* – бұл арада өзгені малдың, пайданың өлшемімен қарамайтын адамдық қатынас. *Жылы* анықтауышы денеге жайлы жылудың белгісін адамдар арасындағы жақындыққа көшіреді. Үш тіркестің синтаксистік теңдігі олардың бірін-бірі толықтыратынын білдіреді, ал эпитеттердің әртүрлілігі әр қабілеттің өз міндеті бар екенін сақтайды. Қайратқа – қызу, ақылға – жарық, жүрекке жылу телінген.

Осы жолдағы Үш-ақ тіркесінің шектеу мәні де өлеңнің түйініне қызмет етеді. Байлықтың көптігінен адамдықтың сапасына қарай ой бұрылғанда, қасиеттің өлшемі ықшамдалып, дараланады. Бірақ оған дейінгі *Мақтамайды ешкімді бұл күнде көп* деген сын қоғамның бағалау дағдысын көрсетіп берген. Ақылды, арлы, әкейіл адамды қадірлемейтін ортаға ақын өз бағасын ұсынады. Сондықтан *жылы жүрек* тіркесінің толық мәні оны құрметке жеткізетін осы қарсы қоюдан ашылады.

Әуелде бір суық мұз – ақыл зерек өлеңінде де бейне бар, бірақ ойдың қозғалысы өзгеше. Бастапқы екі тармақта суық мұз бен *ыстық жүрек* қарсы қойылып, жүректің тұла бойды жылытатын қызметі аталады. Бұдан кейін ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұстау талап етіледі. Өлеңнің соңғы шумағы бастапқы бейненің мағынасын қайта таразылайды:

*Ақыл да, ашу да жоқ, күлкі де жоқ,
Тулап, қайнап бір жүрек қылады әлек.
Біреуінің күні жоқ біреуінсіз,
Ғылым сол үшеуінің жөнін білмек.* [8, 93]

Жылытқан етістігі тұтастыққа қызмет ететін қуатты білдірсе, *тулап, қайнап* көсемшелері сол қуаттың ретсіз қозғалысын көрсетеді. *Қылады әлек* тіркесі оған баға береді. Демек, *ыстық-тықтың* өзі өзгерген жоқ, оның басқа қабілеттермен қатынасы өзгерді. Алғашқы шумақтағы жүректің жылуын тек мадақ деп, соңғы шумақтағы күйін тек мінез кемшілігі деп бөліп жіберуге болмайды. Өлең адамның қабілеттерін бірлікке келтіреді. *Бірдей, жеке-жеке, біреуінсіз* сөздерінің тізбегі осы ойды тілдік жағынан бекітіп тұр.

Сен мені не етесің? өлеңінде жылу енді ғашықтық күйзелістің тіліне айналады. *Ет жүрек өртенді* жолынан кейін *От боп жанып, Жалын шалып Ішіме* деп келіп, лирикалық кейіпкер өзін тастап кеткен жарға өкпесін айтады [8, 96]. *Ет* сөзі сезімнің жанға бататын денелік негізін аңғартса, өртену, жану, жалын шалу бір бейнені үдете түседі. Бірақ келесі бөліктегі *Шын жүрек – бір жүрек* және Айнымас сөздері сол күйзелістің ар жағындағы сертке беріктікті танытады [8, 97]. Осылайша бір өлеңде сезімнің азабы мен оның адалдығы қатар беріледі. Өртенген жүректі ырықсыздықтың ғана белгісі деу осы екінші қабатты ескермеу болар еді.

Жылу бейнесінің мәні *Жүрек – теңіз, қызықтың бәрі – асыл тас* өлеңінде тағы кеңейеді. Теңіз бен асыл тас арақатынасы жүректің сыйымдылығын және өмір қызығының бағасын көрсетеді. Бірақ сол кеңдіктің ішінде *Достық, қастық, бар қызық – жүрек ісі* делінеді де, келесі тармақта *Ар, ұяттың бір ақыл – күзетшісі* деген шек қойылады [8, 308]. Достық пен қастықтың бірыңғай қатарға енуі жүректің барлық ықыласын бірдей ізгі деп бағалауға жол бермейді. Күзетші метафорасы ақылдың ар мен ұят шегінен шықпауын бақылайтын қызметін ашады. Жүректің сезіну қуаты мен сезімнің адамдық бағыты осы тұста ажыратылады.

Жүректің жаралануы Абайда дербес адамның мұны бола тұра, сол адамның дүниемен қатынасын да танытады. *Жүрегім менің қырық жасау* өлеңінің басында оның себебі бірден аталған:

*Жүрегім менің қырық жасау
Қиянатшыл дүниеден.
Қайтіп аман қалсын сау,
Қайтқаннан соң әрнеден. [8, 286]*

Қырық жасау – қайта-қайта жамалған бүтіннің бейнесі. Қырық саны жараның есебін бермейді, күйзелістің көптігін білдіреді. Ал *дүниеден* тұлғасындағы шығыс септік бұл күйдің сыртқы себебін көрсетеді. Өлең әрі қарай *Өлді кейі, кейі – жау, Кімді сүйсе бұл жүрек* деп өрбиді. Сүйіспеншілік пен сүйеніштің жоғалуы қатар қойылғандықтан, жүректің жарасы сезіне білудің салдары болып танылады. Мұнда жүрекке берілген жағымсыз күй адамның адамдық бағасын төмендетпейді.

Бастапқы *жүрегім менің* тіркесіндегі қосарланған меншіктілік те назар аударарлық. Жүрек әуелі сөйлеушінің өзіне барынша жақындатылады. Кейін *бұл жүрек* деп сырттай көрсетіледі. Лирикалық тұлға өз қайғысын әрі бастан кешіреді, әрі оған сырттан үңіледі. Соңғы *Қан жүректі қайғылы-ау, Қайырыла кет сен маған* деген үндеу бұл тұйықтықты бұзып, мұндас іздеуге ауысады. Сөйтіп, өлең жалғыздықты айтумен шектелмей, сол жалғыздықтың ішінен түсінісу мүмкіндігін іздейді.

Ауру жүрек ақырын соғады жай өлеңінде денелік қимыл мен жан күйі бір-бірінен ажырамайды. Алғашқы шумақта жүрек шаршаған кеудеде тулай алмайды, бірақ кейде ыстық қан басып, түнгі тыныштықты бұзады. Келесі шумақ бұл күйді *Ақылы жоқ, ары жоқ шуылдақты* күнде көруден туған жиіркенішпен байланыстырады [8, 254]. *Ауру* сөзі осы ортада медициналық белгі шегінен шығып, адамдық мұрат пен қоғамдық мінездің сыйыспауын білдіреді. Өлендегі *кейде* сөзінің қайталануы тыныштық тілеу мен қайта күйзелудің алма-кезек келуін көрсетеді. Бастапқы жолдың соңғы шумақта қайталануы осы күйден арылудың қиындығын сездіреді, ал *Өз дертін тығып ішке, білдіре алмай* тармағы мұңның өзгенің түсінуіне жетпей қалуын айқындайды.

Жүрегім, ойбай, соқпа енді! шығармасындағы соқпа, тоқта бұйрықтары да жүректің денелік қозғалысын суреттеуден гөрі, қайта-қайта алданған сенімді тежеуге бағытталған. *Кімге сенсең, сол – ишкі* деген жолдан кейін жүрек *сорлы*, одан әрі *ит* деп аталады [8, 152]. Бағаның қатқылдануы лирикалық тұлғаның өз сезіміне айтқан назасын білдіреді. Ақынның жүректі сырттай үнемі мадақтай бермейтіні осы ішкі тартыстан көрінеді.

Осы өзімен сөйлесу *Өлсем, орным қара жер, сыз болмай ма* өлеңінде болашақ оқырманға қарата айтылатын сырға ұласады. *Қайран менің жүрегім мұз болмай ма?! сұрағының* алдында *Махаббат гадауатпен майдандасқан* делінген. Сондықтан мұзға айналу тартыста өткен өмірдің ақырын аңғартады. Кейін *асау жүректің аяғын шалыс басқан* жерін артқының сөз етуі мүмкін екені айтылады. Осы қауіптен соң ақын оқырманға тіл қатады:

*Жүрегіңнің түбіне терең бойла,
Мен бір жұмбақ адаммын, оны да ойла.
Соқтықпалы, соқпақсыз жерде өстім,
Мыңмен жалғыз алыстым, кінә қойма! [8, 250]*

Жүрегім тұлғасының *жүрегің* тұлғасына ауысуында – әуелі ақынның жарасы айтылса, енді сол жараны түсінудің шарты оқырманға жүктеледі. *Бойла, ойла, кінә қойма* етістіктерінің реті де мәнді: адамның өміріне үкім айтудан бұрын оның ішкі жағдайын ұғыну талап етіледі. Демек, «жүрек» бейнесі бұл өлеңде лирикалық мінезді танытумен бірге, сол мінезді қалай оқу керектігін де меңзейді.

Көзінен басқа ойы жоқ өлеңінің бірінші шумағында сыртқы көрініске алданып, соған көңілі тоқ адамның қалпы сыналады. Осыдан кейін ішкі көрудің шарты ұсынылады:

*Жүректің көзі ашылса,
Хақтықтың түсер сәулесі,
Иштегі кірді қашырса,
Адамның хикмет кеудесі. [8, 140]*

Алғашқы көз сыртқы дүниені көрумен шектелген сананы білдірсе, *жүректің көзі* сол көргеннің ақиқатын ұғуға қатысты. *Ашылса, қашырса* шартты тұлғалары танымның дайын берілмейтінін аңғартады. Жарық сырттан түседі, бірақ оны қабылдайтын ішкі дүниенің де қалпы өзгеруі керек. Өлеңдегі *қараңғылық пердесі*, малқұмар көңілдің соқырлығы осы шарттың орындалмауын көрсетеді. Соңғы *Тыңдағыш қанша көп болса, Сөз ұғарлық кем кісі* тармақтары көру туралы бейнені сөзді түсіну мәселесіне алып келеді.

Қырық үшінші сөздегі айна осы бейнені пайым тілімен жалғастырады. Жүректі мақтаншақтық, пайдакүнемдік, жеңілдік, салғырттықтан таза сақтаса, сырттан келген нәрсенің суреті оған анық түсетіні айтылады. Ал керісінше жағдайда: *жүректің айнасы бұзылады, я қисық, я күңгірт көрсетеді. Енді ондай нәрседен оңды ұғым болмайды* [9, 105]. Абай танымдағы кемшілікті адамның ішкі мүддесімен байланыстырады. Пайдаға қызығу ақиқаттың өзін өзгертпесе де, адамның оны қабылдауын өзгерте алады. Жүрек тазалығының танымға қатысы осыдан ашылады.

Бұл байланысты *Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін* туындысындағы *Көкірегі сезімді, тілі орамды, Көңілінің көзі ашық* тіркестері толықтырады [8, 92]. Өлеңде «жүрек» сөзі жоқ. Дегенмен сезімді көкірек пен ашық көңіл көзі сөз ұғуға бейімділікті танытады. Мұндағы мағыналық жақындықты сөздердің толық теңдігіне айналдыруға болмайды: көкірек адамның қабылдау қабілетін, көңіл оның ішкі сергектігін алға шығарып тұр.

Алла деген сөз жеңіл өлеңі таным мен ішкі ықыластың өзге қырын ашады. *Аллаға ауыз жол емес* деген тұжырымға *Ынталы жүрек, шын көңіл* қарсы қойылады, кейін *Білмей-дүр, жүрек сезе-дүр* делінеді [8, 235]. Ауыз бен жүрек арақатынасы айтылған сөз бен шынайы ниетті ажыратады. Сөзу етістігі бұл арада діни танымның ішкі сенімге сүйенетін жолын білдіреді. Бірақ осы жолдардан Абай ақылдың барлық қызметін теріске шығарған деген қорытынды шықпайды. Өлең Алланы толық сипаттап беру мүмкіндігін сөз етеді. Оның тақырыптық шегін сақтау жүрек пен ақыл қатынасын біржақты түсіндіруден сақтайды.

Қарасөзде «жүрек» бейнесі адам мінезіне баға берудің тікелей құралына айналады. Он төртінші сөздегі мәселе тілде бар атаудың мазмұнын тексеруден басталады: *Біздің қазақтың жүректі кісі дегені – батыр кісі дегені. Онан басқа жүректің қасиеттерін анықтап біле алмайды* [9, 51]. Одан әрі рақымдылық, мейірбандылық, өзгені өз бауырындай көру жүрек ісіне жатқызылады.

Қасқыр жүректі тіркесі осы айырманы өткірлетеді. Абай ерлікті адасқан көпке ермеумен, әділетті ақыл мойындаған нәрсені қиын болса да қабылдаумен байланыстырады. *Қиын да болса, оңай да болса* құрылымдарының қарсы қойылуы әрекеттің әділдігін өлшем етеді. Мұны *уағдада тұрғыш, бойын жаманшылықтан тез жиып алғыш* деген сипаттар толықтырады. Ал адасқан көптен атының басын бұру бейнесі осы мінезді таныс қимылға айналдырып көрсетеді. Жүректіліктің мазмұны батылдық атауымен шектелмей, көптің ығына қарсы тұру, сертті сақтау, өз бойын тежеу қабілеттерімен толығады. Қарасөздегі анықтама мен бейнелі мысал бір-біріне осылай қызмет етеді. «Жүрек» сөзінен жасалған жүректі сын есімі осылайша бір ғана батырлық атауы болып қалмай, мәтіндегі адамгершілік талқысының нысанына айналған.

Сол қарасөзде *Тіл жүректің айтқанына көнсе, жалған шықпайды. Амалдың тілін алса, жүрек ұмыт қалады* деген екі сөйлем бар [9, 51]. Екеуінде де сөздің шындығы кімге бағынышты екенімен анықталады. Алғашқысында тілдің тірегі – ішкі ықылас, екіншісінде оны есепке құрылған амал ығыстырады. *Көнсе және алса* шартты тұлғалары бір адамның екі түрлі сөйлеу мүмкіндігін қатар көрсетеді.

Он жетінші сөз осы өлшемді ақыл мен қайраттың қатысында таратады. Үш қабілет өз өнерін айтып, ғылымға жүгінеді. Жүрек өзін дененің патшасы деп таныстырып, қанның тарауы мен тіршілікті атайды. Бірақ дәлел мұнымен бітпейді: жылы үйде, жұмсақ төсекте жатқан адамның ойына төсексіз кедей, киімсіз тоңған, тамақсыз аш адам түседі [9, 54]. Қатар алынған осы тұрмыстық қарама-қарсылықтар жүректің физиологиялық орталықтан өзгеге жаны ашитын рухани орталыққа ауысуын нанымды етеді. *Жанын ашыту, ұйқысын ашылту, төсекте дөңбекшіту* әрекеттері адамның тыныштығын бұзатын жауапкершілік ретінде көрсетеді.

Алайда жүректің өз сөзінде *Мен таза болсам, адам баласын алаламаймын* деген шарт бар. Қайраттың күшін орынды іске жұмсау, орынсыз жерге қол босатпау талабы қойылады [9, 54–55]. Айтыстың көркемдік құрылысы да маңызды: әр қабілеттің өзін мадақтауы ғылымның төрелігімен тексеріледі. Кейіпкердің өз сөзі мен шығарманың қорытындысы бірден теңестірілмейді.

Осы мәтіндегі патша мен билеуші атауларын *Жүрек – теңіз* өлеңіндегі ақылдың күзетші болуымен салыстырсақ, бір қабілеттің екіншісінен мәңгі жоғары тұратын сатылы жүйесі жасалмағанын көреміз. Қарасөзде ақыл мен күштің қай мақсатқа жұмсалатыны шешілсе, өлеңде жүректен тарайтын достық пен қастықтың ар-ұятқа қатысы тексеріледі. Бірінде жүрек талғайды, екіншісінде ақыл күзетеді. Бағыныштылықтың тілдік бейнесі шығарманың қойған мәселесіне қарай өзгерген. Мұны ескеру философиялық ұғымды поэтикалық бейнеге тура көшіріп, әр мәтіннен өзгермейтін бір сызба іздеуден сақтайды.

Жүректе қайрат болмаса өлеңі осы қатынастың екінші жағын ашады: *Жүректе қайрат болмаса, Ұйықтаған ойды кім түртпек?* [8, 251]. Қайрат ойдың оянуына керек ішкі мүмкіндік болып берілген. Болымсыз шарт пен жауап күтпейтін сұрау әрекетсіз сезімнің жеткіліксіздігін аңғартады. Қырық бесінші сөздегі *Адамшылықтың алды – махаббат, әділет, сезім* тұжырымы да осы адамдық мазмұнды жинақтайды [9, 108].

Өлең – сөздің патшасы, сөз сарасы шығармасының алғашқы шумағында сөздің қиысып, тілге жеңіл, *жүрекке жылы тиіп* келуі талап етілсе, келесі шумақта *Айтушы мен тыңдаушы көбі надан* делінеді [8, 65]. Осы жалғастық өлеңнің қасиетін тек ақын шеберлігімен өлшеуге болмайтынын көрсетеді. Тілге және жүрекке барыс тұлғалары сөздің айтылуы мен қабылдануын бір сөйлемге тоғыстырады. Ал жылы сөзі жүректің анықтауышы болып тұрған жоқ: ол тию әрекетінің сипатын білдіреді. *Жылы жүрек* пен *жүрекке жылы тиюдің* айырмасы – бірінде адамның қасиеті, екіншісінде сөздің адамға әсері сипатталғанында.

Көңіл құсы құйқылжыр шартарапқа өлеңінде осы әсер қозғалыс арқылы беріледі. Ән шырқап, қалқып, сорғалап, тамылжиды да, *Жүрек тербеп, оятар баста миды* делінеді. Келесі шумақта қозғалыстың бағыты нақтылана түседі:

*Ұйықтап жатқан жүректі ән оятар,
Үннің тәтті оралған мәні оятар.
Кейі зауық, кейі мұң, дертін қозғап,
Жас балаша көңілді жақсы уятар.* [8, 218]

Оятар баяндауышының қайталануы әннің дыбысы мен мәнін жақындастырады. «Жүрек» табыс септігінде тұрып, өнер ықпалын қабылдайтын нысанға айналған. Бірақ әннің әсері өздігінен жүзеге аса бермейді: өлеңде ойсыз құлақтың мұндай сыйды ала алмайтыны, әннен үлес алар тыңдаушының аздығы айтылады. Кейінгі *Жақсы әнді тыңдасаң ой көзіңмен* жолы есту мен ұғудың арасына тағы да ойды енгізеді [8, 219]. Өлеңнің әуезі сезімді қозғайды, ал оның көркемдік мәні оймен қабылдағанда ашылады.

Қуаты оттай бұрқырап шығармасындағы қарсы қою да осы айырманы тереңдетеді. Ақылмен ойлап білген сөздің бойға жұқпай сырғанауы ынталы жүрек сезген сөздің бар тамырды қуалауымен салыстырылған [8, 248]. Сырғанау – жанаспай өту, қуалау – денеге тарау бейнесін береді. Алайда соңғы *Ән салар, жатқа алар, Түбінде құр қалар* жолдары жаттаудың да, әнге

салудың да түсінудің кепілі еместігін ескертеді. Ақын сөзді есте сақтауды оның адам болмысына сіңуімен тең қоймайды. Жүрек бұл жерде қабылдаудың тереңдігін білдіреді.

Тыңдаушы мәселесі *Өзгеге, көңілім, тоярысың* өлеңінде айрықша шешіледі. Ақын әуелі көкірегінде оты бар ойлы ерді шақырады, содан кейін:

*Тыңдамаса еш адам,
Өз жүрегім толғансын.
Әр сөзіне қарасын,
Иштегі дертім қозғалсын. [8, 130]*

Сырттан тыңдаушы табылмаған жағдайда сөйлеушінің өз жүрегі сөзді қабылдаушыға айналады. Бірақ өлең осымен тұйықталмайды: *Арттағыға сөз қалсын, Мойын салсын, ойлансын* деген тілектер арқылы болашақтағы мұңдасқа бағытталады. *Өз жүрегім* тіркесіндегі өз сөзі ішкі тыңдаушыны дараласа, бұйрық-тілек тұлғалары әлі кездеспеген оқырманмен байланысты сақтайды. Ақырғы *Жүрегіңмен тыңдамай, Құлағыңмен қармарсың* деген наз есту мүшесі мен түсіну қабілетінің айырмасын ашық көрсетеді.

Осы шарттың орындалмай қалуы *Жүрегім, нені сезесің* өлеңінде зарлы сұраққа айналған. *Сезгеніңді сездіріп, Жете алмадың ортаққа* деген жолдарда *сезу* мен *сездірудің* айырмасы етіс тұлғасы арқылы берілген [8, 295]. Біріншісі – ішкі тәжірибе, екіншісі – сол тәжірибені өзгеге жеткізу. Кейінгі *Ақы беріп тыңдатқан Сөз көкейге қонар ма?* сұрағы тыңдаушының сыртқы қатысуы мен шынайы ықыласын ажыратады. Өлең басындағы жүрекке қарата айтылған сауал осылайша адамдар арасындағы түсінісудің қиындығын ашатын сауалға ұласады.

Өлеңнің аяқталуындағы *Күйесің, жүрек, күйесің, Күйгеніңнен не пайда?* деген қайталау бұл ойға жаңа салмақ қосады. Жүрек әуелде сезетін күш ретінде аталған еді, енді оның сезінуінен шығатын нәтиже сұралады. Қайталау сезімнің күшін естіртсе, *не пайда* сұрағы сол күштің өзгеге жетпей қалуын аңғартады. Одан кейінгі *Өмір қайда, дос қайда?* сұрақтары жеке күйді адамдар арасындағы байланыстың жоғалуымен тұтастырады. Осы ретте лирикалық тұлғаның жүрекпен сөйлесуі тыңдаушы таппаған сөздің ішке қайту формасы ретінде танылады.

Жүректің сөзді қабылдауы оның сөз тудыруымен де сабақтас. *Адамның кейбір кездері* өлеңі көңілдегі алаңның басылуынан басталып, кірлеген жүректің жуынуына, қуатты ойдан сөздің тууына көшеді [8, 220]. Кір, су, жуыну бейнелері ақынның дүниеден алған әсерін ішкі тазалық талқысынан өткізуін көрсетеді. Соңғы *Ызалы жүрек, долы қол, Улы сия, ащы тіл* қатарының алдында көрген-білгенін әділет пен ақылға сынату талабы тұр. Сондықтан ызаны өлеңнің жалпы ойынан бөліп, ашушандықтың белгісі деп түсіндіру жеткіліксіз. Бірыңғай атаулы тіркестер сезімнен қолға, қолдан жазуға, жазудан айтылған сөзге қарай жалғасып, ақындық жауаптың тұтас бейнесін жасайды [8, 415–416].

Қарасөздегі сөз иесі мен тыңдаушының байланысы Отыз сегізінші сөздің басталуынан да көрінеді: *Ей, жүрегімнің қуаты, перзенттерім!* Бұдан кейін *Ықыласпен оқып, ұғып алыңыздар, оның үшін махаббаттың төлеуі – махаббат* делінеді [9, 81]. Перзенттерім қаратпасы өсиет айтушының жақындығын танытса, *жүрегімнің қуаты* тіркесі тыңдаушыны сол жақындықтың тірегі етеді. Ұғу талабы қамқорлықтан бөлінбейді.

Қарастырылған мәтіндер «жүрек» концептісінің өрісінің негізін қан, жылу, тамыр тәрізді атаулар сақтайды. Сол негізде сезімдік күйді білдіретін өртену, жаралану, толғану қолданыстары қалыптасады. Көз, айна, сәуле, сезу, ұғу байланыстары танымдық мағынаны ашады. Әділет, рақым, ұят, таза болу, қайрат мағыналары адамдық бағалау мен әрекетті реттеуге қатысты. Тыңдау, ояту, сездіру, сөз тудыру құрылымдары жүректі сөз өнері мен түсінісудің өрісіне енгізеді.

Өрістің осы құрылысын *жүректі* тұлғасының екі қызметі де дәлелдейді. *Жүректі кісі* тіркесінде *-ті* қасиет атауын жасайды. *Ұйықтап жатқан жүректі ән оятар* жолында сол дыбыстық тұлға табыс септігін білдіреді. Алғашқысында адамға мінездеме берілсе, екіншісінде өнердің ықпалы бағытталған нысан көрсетілген. Сыртқы ұқсастық мағыналық теңдікке

жеткізбейді. Сондай-ақ *жүрекке жылы тию мен бәрін де жүрекке билет* құрылымдарындағы барыс септігі бірінде әсердің бағытын, екіншісінде басқару өкілетін танытады. Мағыналық өрісті құрағанда сөздің тұлғасын басыңқы етістікпен және сөйлемдегі қатынасымен бірге алу қажеттігі осыдан байқалады [8, 218; 9, 51, 55].

Мұны *кірлеген жүрек* мысалы айқын көрсетеді. Қырық үшінші сөзде кір танымның бұрмалануына себеп болса, *Адамның кейбір кездерінде* кірден арылу ақындық сөздің тууына алғышарт болады. Сол сияқты ыстықтық бірде өмір қуатын, бірде ғашықтық азабын, бірде ретсіз сезімді білдіреді. Демек, өрістің өзегі атаудың қайталануымен, ал ішкі байланысы оның мәтіндегі қызметімен анықталады. Жеке эпитеттің мағынасы, сөйлемдегі қатынас және шығарманың түйіні бірге қаралғанда ғана жүрекке телінген баға дәл ашылады. Бұл – талдаудан шығатын негізгі лингвистикалық тұжырым.

Қорытынды. Абайдағы «жүрек» – адамның сезімін, оның дүниеге қатынасын танытатын көркем әрі адамтанымдық ұғым. Ақын денелік тәжірибеге тән жылу, соғу, жара, көз, айна белгілерін пайдаланып, көзге көрінбейтін ішкі өмірді сезілетін бейнеге айналдырады. Сол бейненің мағынасы эпитеттен басталып, етістік, шартты құрылым, себептік қатынас, қаратпа және шығарманың ой желісі арқылы толығады.

Талдау жүректің күйі мен оған берілетін адамдық бағаның үнемі сәйкес келмейтінін көрсетті. Жаралы жүрек – адамдық қасиеті кеміген жүрек емес, ызалы жүректің мәні оның неге қарсы тұрғанымен анықталады, ыстық жүректің қуаты ақыл мен қайратқа қатысында таразыланады. Өлеңде осы қатынастар лирикалық күй, бейне мен үндеу арқылы сездірілсе, қарасөзде мінезге қойылатын талап, шарт және төрелік арқылы түсіндіріледі.

«Жүрек» концептісінің функционалды-семантикалық өрісін тұтастыратын белгі – адамның ішкі күйінен оның адамдық жауапкершілігіне қарай ашылатын байланыс. Өзгенің қайғысын сезу, сөздің ішкі сырын ұғу, өз сезіміне сын көзбен қарау осы байланыстың әртүрлі көріністері. Сондықтан Абай тіліндегі «жүрек» қолданысын сипаттағанда, сөзімен, қандай жағдайда және қандай ой түйініне қызмет етіп тұрғанын көрсету қажет. Мұндай талдау тілдік деректің дәлдігін сақтай отырып, көркем шығарманың адам туралы айтқан сөзін толық ұғынуға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Байтұрсынұлы А. Шығармаларының академиялық толық жинағы. Бестомдық. 2-том. – Алматы: Brand Book, 2022. – 876 б. URL: <https://litart.kz/ahmetfull02/>
2. Сыздық Р. Абайдың сөз өрнегі. – Алматы: Арыс, 2004. – 208 б. URL: <https://litart.kz/wp-content/uploads/2022/09/sozornek.pdf>
3. Ахметов З. Абайдың ақындық әлемі. – Алматы: Ана тілі, 1995. – 272 б. URL: <https://litart.kz/wp-content/uploads/2022/09/zakiabaiakin.pdf>
4. Мырзахметұлы М. Абайтану. 1-кітап. Өңделген, толықтырылған 2-басылым. – Астана: Interactiv Kazakhstan, 2014. – 432 б. URL: <https://litart.kz/wp-content/uploads/2022/09/abaitanumekemtas.pdf>
5. Қартаева А., Ысқақұлы Д. Абайдың «толық адам» тұжырымы // Керуен. – 2023. – № 3 (80). – 63–72-бб. DOI: <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2023.3-05>
6. Саркенова Қ. Қ., Меліс А. М. Абай шығармаларындағы «жүрек» сөзінің мағыналық ерекшеліктері // Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Филология сериясы. – 2023. – № 3 (144). – 111–119-бб. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2023-144-3-111-119>
7. Уәли Н. Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері. – Алматы: Қазақ тілі, 2021. URL: <https://atyrau-edu.kz/fund/show/6cbc622b-ddfb-4756-ab82-ed5b35f5d2cf>
8. Абай. Шығармаларының академиялық толық жинағы. Үш томдық. 1-том. – Алматы: Атамұра, 2025. – 480 б. URL: <https://litart.kz/wp-content/uploads/2025/11/Abai1tomNew.pdf>
9. Абай. Шығармаларының академиялық толық жинағы. Үш томдық. 2-том. – Алматы: Атамұра, 2025. – 496 б. URL: <https://litart.kz/abai2tompdfprotec/>

References:

1. Baitursynuly A. (2022). *Shygharmalarynyng akademialyk tolyk zhinaghy* [Academic Complete Works]. In five volumes. Vol. 2. Almaty: Brand Book. 876 p. <https://litart.kz/ahmetfull02/> [in Kazakh].
2. Syzdyk R. (2004). *Abaidyng soz ornegi* [Abai's Verbal Art]. Almaty: Arys. 208 p. Retrieved from <https://litart.kz/wp-content/uploads/2022/09/sozornek.pdf> [in Kazakh].
3. Akhmetov Z. (1995). *Abaidyng akyndyk alemi* [Abai's Poetic World]. Almaty: Ana tili. 272 p. Retrieved from <https://litart.kz/wp-content/uploads/2022/09/zakiabaiakin.pdf> [in Kazakh].
4. Myrzakhmetuly M. (2014). *Abaitanu* [Abai Studies]. Book 1. Revised and expanded second edition. Astana: Interactiv Kazakhstan. 432 p. Retrieved from <https://litart.kz/wp-content/uploads/2022/09/abaitanumekemtas.pdf> [in Kazakh].
5. Kartaeva A., Yskakuly, D. (2023). *Abaidyng "tolik adam" tuzhyrymy* [Abai's Concept of the Complete Human Being]. Keruen, 3(80), 63–72. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2023.3-05> [in Kazakh].
6. Sarekenova, Q. Q., & Melis, A. M. (2023). *Abai shygharmalaryndaghy "zhurek" sozining maghynalyk erekshelekteri* [Semantic Features of the Word Heart in Abai's Works]. L. N. Gumilev atyndaghy EUU Khabarshysy. Filologiya seriyasy, 3(144), 111–119. <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2023-144-3-111-119> [in Kazakh].
7. Uali N. (2021). *Kazak soz madenietining teoriyalyk negizderi* [Theoretical Foundations of Kazakh Speech Culture]. Almaty: Kazak tili. Retrieved from <https://atyrau-edu.kz/fund/show/6cbc622b-ddfb-4756-ab82-ed5b35f5d2cf> [in Kazakh].
8. Abai. (2025). *Shygharmalarynyng akademialyk tolyk zhinaghy* [Academic Complete Works]. In three volumes. Vol. 1. Almaty: Atamura. 480 p. Retrieved from <https://litart.kz/wp-content/uploads/2025/11/Abai1tomNew.pdf> [in Kazakh].
9. Abai. (2025). *Shygharmalarynyng akademialyq tolyk zhinaghy* [Academic Complete Works]. In three volumes. Vol. 2. Almaty: Atamura. 496 p. <https://litart.kz/abai2tompdfprotec/> [in Kazakh].

МРНТИ 16.01.21

10.51889/2959-5657.2026.97.3.004

Омарова Г.Е.

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

Алматы, Казахстан

e-mail: potegran27@mail.ru

СОВМЕСТНОЕ РЕЧЕМЫШЛЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА И ГЕНЕРАТИВНОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Аннотация

Статья посвящена новому формату речевого взаимодействия, возникающему между человеком и генеративными языковыми моделями. В отличие от традиционных исследований, рассматривающих искусственный интеллект (ИИ) как инструмент или источник информации, авторы предлагают рассматривать его как нового коммуникативного партнёра, включение которого в речевую деятельность изменяет сам процесс смыслообразования. В работе обосновывается понятие «совместное речемышление» как диалогический процесс последовательного построения, уточнения и преобразования смысла. На основе анализа психолингвистических механизмов показывается, что взаимодействие с генеративной моделью не сводится к обмену запросами и ответами, а становится формой распределённой речемыслительной активности. Особое внимание уделяется изменению речевого поведения пользователя, который в ходе такого диалога вынужден точнее формулировать мысли и выстраивать более стройную логику

БІЗДІҢ АВТОРЛАР

Байшукурова Гүлнұр Жолаушыбайқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының доценті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2043-109X>, e-mail: baishukurova@mail.ru

Құлажан Рахия Абылайханқызы – Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институты, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0572-887X>, e-mail: kulazhanrahiya@gmail.com

Іргебаева Ақерке Баянқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9499-0460>, e-mail: kaldanov70@mail.ru

Ермекбаева Гүлзира Садубекқызы – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8080-4559>, e-mail: ariz_g@mail.ru

Есенова Қалбике Өмірбайқызы – филология ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7402-362>, e-mail: kalbike.yesenova@bk.ru

Омарова Гүлнар Еркеновна – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының доценті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1035-2244>, e-mail: pomegran27@mail.ru

Абишева Сауле Джунусовна – филология ғылымдарының докторы, профессор, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының меңгерушісі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID 0000-0002-4497-0805, e-mail: s.abisheva@mail.ru

Әдібаева Шолпан Тимурқызы – филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Сәтбаев университетінің қазақ және орыс тілдері кафедрасы, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1043-3275>, e-mail: s.adibayeva@satbayev.university

Абуова Бибижан Паркуловна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: 0000-0002-8976-0959, e-mail: bibizhan@mail.ru

Джалмухамбетова Ляззат Тлеукеновна – «Бөбек» ұлттық ғылыми-практикалық, білім беру және сауықтыру орталығы, «Бөбек» гимназиясы директорының ғылыми-әдістемелік жұмыс жөніндегі орынбасары, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9267-9191> e-mail: j.lyazzat6969@mail.ru

Алексеев Павел Викторович – филология ғылымдарының докторы, орыс тілі және әдебиеті кафедрасының профессоры, Горно-Алтай мемлекеттік университеті, Горно-Алтайск қ., Ресей. ORCID 0000-0003-3680-1785, e-mail: pavel.alekseev.gasu@gmail.com

Бердиева Шахноза Набижоновна – Кимё Ташкент халықаралық университеті, Ташкент, Өзбекстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9820-8668>, e-mail: shat19@inbox.ru

Каскабасова Хорлан Сеитовна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1490-8493>, e-mail: ks.kora@mail.ru

Поляк Дина Мироновна – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8827-1865>, e-mail: vladimirtseva.dina@mail.ru

Ломова Елена Александровна – филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4890-7715>, e-mail: elena_lomova@mail.ru

Бекен Гаухар – гуманитарлық ғылымдар магистрі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0268-9735>, e-mail: new.sgb.509@gmail.com

Арзиева Евгения – PhD, ассистент-профессор, Гуманитарлық ғылымдар мектебі, Нархоз университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3916-4451>, e-mail: belong_to_dreams@mail.ru

Мустояпова Айнаш Тоқушқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Е.А. Букетова атындағы Қарағанды университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының доценті, Қарағанды, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5658-9844>, e-mail: mustoyanova2017@gmail.com

Әбдікерімова Гулнара Суйндиковна – PhD, аға оқытушы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: 0009-0004-0175-7045, e-mail: Agb-06@mail.ru

Бағымбаева Фариза Тлеубердіқызы – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: 0009-0006-8617-3472, e-mail: f.baghymbayeva@abaiuniversity.edu.kz

Саидкулов Сирожиддин Бахтиёр угли – Самарқанд мемлекеттік университетінің Денау кәсіпкерлік және педагогика институты, Денау, Өзбекстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2961-6146>, e-mail: sirojiddinsayid643@gmail.com

Айтлеуова Алима Болатқызы – PhD докторант, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3211-4186>, e-mail: alimabolat@mail.ru

Аманов Амиркул Шаукатович – PhD, қауымдастырылған профессор м.а., әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9122-500X>, e-mail: Amirkulamanovshovkatovich@gmail.com

НАШИ АВТОРЫ

Байшукурова Гулнур Жолаушибаевна – кандидат филологических наук, доцент кафедры русского языка и литературы Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2043-109X>, e-mail: baishukurova@mail.ru

Құлажан Рахия Абылайханқызы – Военно-инженерный институт радиотехники и связи. Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0572-887X>, e-mail: kulazhanrahiya@gmail.com

Иргебаева Акерке Баяновна – кандидат филологических наук, старший преподаватель Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kaldanov70@mail.ru

Ермекбаева Гульзира Садубековна – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8080-4559>, e-mail: ariz_g@mail.ru

Есенова Калбике Омирбайқызы – доктор филологических наук, профессор. Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7402-362>, e-mail: kalbike.yesenova@bk.ru

Омарова Гульнар Еркеновна – кандидат филологических наук, доцент кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1035-2244>, email: pomegran27@mail.ru

Абишева Сауле Джунусовна – доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан; ORCID 0000-0002-4497-0805, e-mail: s.abisheva@mail.ru

Адибаева Шолпан Тимуровна – кандидат филологических наук, асс. профессор кафедры казахского и русского языков, Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1043-3275>, e-mail: s.adibayeva@satbayev.university

Абуова Бибижан Паркуловна – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8976-0959>, e-mail: bibizhan@mail.ru

Джалмухамбетова Ляззат Тлеукеновна – заместитель директора по научно-методической работе гимназии «Бөбек», Национальный научно-практический, образовательный и оздоровительный центр «Бөбек», Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9267-9191> e-mail: j.lyazzat6969@mail.ru

Алексеев Павел Викторович – доктор филологических наук, профессор кафедры русского языка и литературы, Горно-Алтайский государственный университет, г. Горно-Алтайск, Россия. ORCID 0000-0003-3680-1785, e-mail: pavel.alekseev.gasu@gmail.com

Бердиева Шахноза Набижоновна – Ташкентский международный университет Кимё Ташкент, Узбекистан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9820-8668>, e-mail: shat19@inbox.ru

Каскабасова Хорлан Сеитовна – старший преподаватель Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1490-8493>, e-mail: ks.kora@mail.ru

Поляк Дина Мироновна – кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8827-1865>, e-mail: vladimirtseva.dina@mail.ru

Ломова Елена Александровна – кандидат филологических наук, ассоциированный профессор, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4890-7715>, e-mail: elena_lomova@mail.ru

Бекен Гаухар – магистр гуманитарных наук, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0268-9735> e-mail: new.sgb.509@gmail.com

Арзиева Евгения – доктор PhD, ассистент-профессор гуманитарной школы, Университет Нархоз, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3916-4451>, e-mail: belong_to_dreams@mail.ru.

Мустояпова Айнаш Токушевна – кандидат филологических наук, доцент кафедры русского языка и литературы, Карагандинский университет им. Е.А. Букетова, г. Караганда, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5658-9844>, e-mail: mustoyanova2017@gmail.com

Абдикеримова Гулнара Суйндиқовна – доктор PhD, старший преподаватель, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: 0009-0004-0175-7045, e-mail: Agb-06@mail.ru

Бағымбаева Фариза Тлеубердіқызы – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: 0009-0006-8617-3472, e-mail: f.baghymbayeva@abaiuniversity.edu.kz

Саидкулов Сирожиддин Бахтиёр угли – Денауский институт предпринимательства и педагогики Самаркандского государственного университета, Денау, Узбекистан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2961-6146>, e-mail: sirojiddinsayid643@gmail.com

Айтлеуова Алима Болатқызы – PhD докторант, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3211-4186>, e-mail: alimabolat@mail.ru

Аманов Амиркул Шаукатович – и.о. доцента, PhD, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9122-500X>, e-mail: Amirkulamanovshovkatovich@gmail.com

OUR AUTHORS

Baishukurova Gulnur – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2043-109X>, e-mail: baishukurova@mail.ru

Kulazhan Rakhiya – Military Engineering Institute of Radio Electronics and Communications, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0572-887X>, e-mail: kulazhanrahiya@gmail.com

Irgebayeva Akerke – Candidate of Philological Sciences, Senior lecturer at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kaldanov70@mail.ru

Yermekbayeva Gulzira – doctoral student in Russian language and literature, Faculty of Philology, Abai Kazakh national pedagogical University, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8080-4559>, e-mail: yermekbayevagulzira2@gmail.com

Yesenova Kalbike – doctor of Philology, Professor at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7402-362>, e-mail: kalbike.yesenova@bk.ru

Omarova Gulnar – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1035-2244>, email: pomegran27@mail.ru

Abisheva Saule – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID 0000-0002-4497-0805, e-mail: s.abisheva@mail.ru

Adibayeva Sholpan – candidate of Philological Sciences, associate professor of the department of Kazakh and Russian languages, Satpayev University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1043-3275>, e-mail: s.adibayeva@satbayev.university

Abuova Bibizhan – Doctoral student of the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: 0000-0002-8976-0959, e-mail: bibizhan@mail.ru

Dzhalmukhambetova Lyazzat – Deputy Director for Scientific and Methodological Work, “Bobek” Gymnasium, National Scientific Practical Educational and Health Center “Bobek”, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9267-9191> e-mail: j.lyazzat6969@mail.ru

Alekseev Pavel – Doctor of Philology, Professor of the Department of Russian Language and Literature, Gorno-Altai State University, Gorno-Altai, Russia. ORCID 0000-0003-3680-1785, e-mail: pavel.alekseev.gasu@gmail.com

Berdieva Shakhnoza – Tashkent Kimyo International University, Tashkent, Uzbekistan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9820-8668>, e-mail: shat19@inbox.ru

Kaskabasova Khorlan – Senior Lecturer at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1490-8493>, e-mail: ks.kora@mail.ru

Polyak Dina – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer at the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8827-1865>, e-mail: vladimirtseva.dina@mail.ru

Lomova Elena – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4890-7715>, e-mail: elena_lomova@mail.ru

Beken Gaukhar – master of Humanities, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0268-9735>, e-mail: new.sgb.509@gmail.com

Arzieva Evgenia – PhD, Assistant Professor, School of Humanities, Narxoz University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3916-4451>, e-mail: belong_to_dreams@mail.ru

Mustoyapova Ainash – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Russian Language and Literature, E.A. Buketov Karaganda University, Karaganda, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5658-9844>, e-mail: mustoyapova2017@gmail.com

Abdikerimova Gulnara – PhD, Senior Lecturer, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: 0009-0004-0175-7045, e-mail: Agb-06@mail.ru

Baghymbayeva Fariza – doctoral student in Russian language and literature, Faculty of Philology, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID:0009-0006-8617-3472, e-mail: f.baghymbayeva@abaiuniversity.edu.kz

Saidkulov Sirojiddin – Samarkand State University Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagog, Denau, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2961-6146>, e-mail: sirojiddinsayid643@gmail.com

Aitleuova Alima – PhD doctoral student, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3211-4186>, e-mail: alimabolat@mail.ru

Amanov Amirkul – Acting Associate Professor, PhD, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9122-500X>, e-mail: Amirkulamanovshovkatovich@gmail.com